

LLIBRES

UN EXCEL·LENT MANUAL D'ASTRONOMIA

ASTRONOMIA FONAMENTAL

VICENT J. MARTÍNEZ,
JOAN ANTONI MIRALLES I ENRIC MARCO
Universitat de València, col·l. "Educació. Materials", 47. 2001
269 pp.

L'astronomia va ser molt útil a l'hora de descobrir nous territoris i ampliar el comerç marítim. Ha estat, de fet, el motor dels avenços científics i tecnològics. A casa nostra, durant l'edat mitjana, quan la Corona d'Aragó era una potència a la Mediterrània, l'astronomia també fou molt conreada, però aquest interès es va perdre, malauradament, quan, després del descobriment d'Amèrica, es va creure, erròniament, que la riquesa no s'acabaria mai i, per tant, no calia esforçar-se més a conrear la ciència que havia fet possible aquell estat de coses.

Actualment, ens trobem en un clar procés de recuperació del temps perdut. L'astronomia ha estat, sens dubte, la disciplina científica que ha rebut més suport institucional i que ha experimentat un desenvolupament més espectacular els darrers anys. Això també s'ha notat, òbviament, a les nostres contrades de parla catalana, on l'astronomia ja gaudia d'unes bones condicions de partida. Efectivament, els departaments d'astronomia i astrofísica de les universitats de València i de Barcelona són encara els més grans dins el territori espanyol. No obstant això, s'hi troba a faltar llibres de text escrits en català que permetin, sobretot als alumnes dels primers cursos, seguir còmodament l'ensenyament d'aquesta matèria.

Aquest llibre ve a omplir el buit, tant pel que fa a la manca d'un manual específicament adaptat a la nova assignatura de primer cicle d'"Introducció a l'astronomia", que ofereixen moltes universitats espanyoles, com pel que fa a la inexistència d'aquests textos en català. Cal dir que el llibre cobreix, de manera gairebé perfecta, els objectius. Els temes que no es tornaran a veure en tota la carrera es tracten

acuradament. Aquest és el cas, per exemple, del desenvolupament històric de l'astronomia, aspecte al qual s'hi dedica una gran atenció. També és el cas de

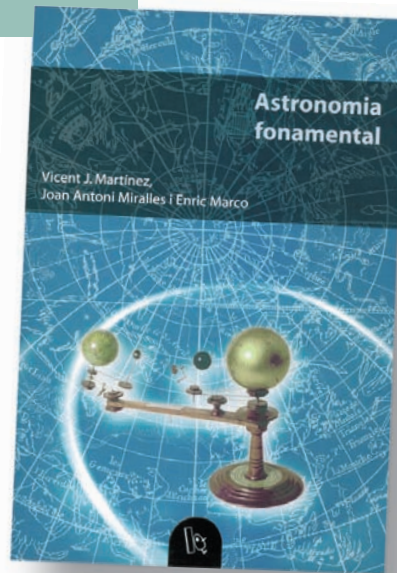
l'astronomia de posició i del sistema solar. D'altra banda, es fa una introducció senzilla i alhora molt constructiva a tots els grans temes d'astrofísica que es veuran amb més detall en el segon cicle, és a dir, els processos radioactius, l'astrofísica estel·lar, galàctica, extragalàctica i la cosmologia.

No voldria acabar sense fer esment de l'aspecte que més m'ha impressionat del llibre. Em refereixo a la claredat amb què s'hi exposen els conceptes, a l'aparent facilitat de tot el que s'hi explica, i la gran lleugeresa

sa i amenitat en el discurs emprat. Aquestes característiques són essencials a l'hora d'aconseguir l'efecte que es vol en tot llibre de text: incitar l'estudiant a aprofundir encara més en l'estudi de la matèria. En aquest mateix sentit voldria destacar l'esforç fet pels autors en el suport gràfic. Probablement, el text esdevé tan lleuger i amè gràcies a l'aprofitament que els autors han fet d'aquestes imatges, bé elaborades, o bé recollides amb tanta cura i encert.

En definitiva, estic convençut que el manual tindrà una llarga vida i que seran nombroses les generacions d'alumnes que en gaudiran com ho he pogut fer jo. Així, doncs, desitjo el millor que es pot desitjar a un llibre d'introducció a l'astronomia: que desperti moltes noves vocacions envers aquesta ciència tan antiga i, alhora, sempre de gran actualitat.

EDUARD SALVADOR

EL SEXE S'OBRE A LA PARAULA

MIRADAS SOBRE LA SEXUALIDAD
EN EL ARTE Y LA LITERATURA DEL
SIGLO XX EN FRANCIA Y ESPAÑA

Edició a càrrec de J.V. Aliaga, A. Haderbache, A. Monleón
i D. Pujante. Universitat de València, 2001. 650 pp.

Cadascun dels articles recollits en aquest llibre és una mirada, sens dubte, però encara més efectivament és una *presa de paraula*: una gran quantitat d'artistes, crítics, pensadors i, en general, persones implicades en l'àmbit de l'art (com a creació o com a reflexió) han decidit enunciar una manera d'entendre'l que solament en les darreres dècades del xx ha aconseguit inserir-se en el món universitari. La publicació d'un volum tan ingent i a càrrec d'una institució acadèmica és una de les majors felicitats que ens ofereix ara la Universitat de València.

Les obres de què es parla, els autors i autores elegits, el criteri amb què es compilen són encara un fet inèdit en les pràctiques del discurs oficial de la investigació. Deia que és una presa de la paraula perquè qui llegeixa el volum no trobarà aquí tots aquells plantejaments de bon to que ajuden a configurar un canon estètic i ètic –que a això va encaminat aquest corollari– sinó una *divergència* del pensament que per fi va trobant veu amb què difondre's.

Per descomptat estem davant un estat de la qüestió, però no davant un balanç consagrat. Perquè l'actitud de les persones que escriuen els articles, els punts d'interès i el missatge final no són els que deixen petja en els manuals que ens fan creure que el segle xx ha estat de tal o tal altra manera. Que siga l'àmbit públic el que per fi anime a expressar-se l'àmbit que es mantenia privat és símptoma que d'alguna cosa han servit les anàlisis crítiques de la postmodernitat i que autors com ara Nietzsche, Foucault, Wittgenstein (el segon) i Derrida han permès fer un tomb cap a unes concepcions de la vida i de l'art que no tenien just això, paraula amb què ser teoritzats.

Aquest llibre és absolutament dispar, totalment desigual, impecablement heterogeni, que són ja els únics termes en què ha de ser entès un altre concepte: *allò real*. És la inversió de la tríada clàssica de bo, bell i veritable, al capdavant entès no com a ideal, sinó com a *allò que s'esdevé*. La sexualitat és una de les activitats que més temps ens ocupa, sobretot per l'ansietat que provoca la no correspondència entre el desig que tenim i la pràctica que aconseguim. D'això tracta aquest llibre, que el sexe, més enllà de la seua dimensió fisiològica i

genital s'estén per qualsevol acció humana, com és, sens dubte, l'art.

No solament la reivindicació que la sexualitat és un tema tractadíssim per l'art sinó que aquesta sexualitat s'exerceix de moltes més maneres que les autoritzades per la

majoria social. Aquest és el nòdul en què els qui han coordinat el llibre mereixen major encomi: el d'haver convocat les múltiples veus que tradicionalment es queden sense torn de paraula.

Allò que és marginat, agosarat, impúdic, camp semàntic del concepte d'alteritat arriba amb aquesta labor de la Universitat de València al nivell mai franquejat d'allò que es pot editar. Tot allò que s'havia dispersat cap als marges de l'ordre, a un exterior sense llum ni so, es torna ara dicció i comentari. Llibre que sense caure en el pamflet manté la pugna d'una reivindicació. Nou historicisme, estudis culturals, deconstrucció, teoria *Queer*, en suma, allò que havia de venir inevitablement després del dic de contenció de l'estructuralisme sustentat el canemàs epistemològic d'aquestes pàgines.

Camins de treball com aquest mereixen tot el suport possible perquè encara són esbossos de la feina que queda per fer. En un moment en què encara són properes la publicació de llibres com *El cànon occidental* de Harold Bloom i *Real presences* de George Steiner, que tanta complaença i protecció han atorgat a molts, convé *convertir en text* allò que mai no ha tingut capítols en el llibre de l'absolut. És comprensible tenir dubtes sobre els models de societat que falten per vindre –més aviat que no ens pensàvem– i sentir desconcert, por si es vol; però aquest buit del futur no es pot tornar a l'ompliment del passat. Quan alguna cosa és canònica i genuïna, ho és perquè així s'ha *decidit*, però no són sinònims de millor ni, encara menys, de l'únic que s'ha esdevingut en la cultura humana. I si els marges del discurs no han assolit la perfecció formal (si és que encara volem jugar a fons i formes) no és per falta de rellevància, sinó perquè han estat retallats sistemàticament.

Deixem que pàgines com aquestes òbriguem la frontera a allò que de tota manera s'esdevindrà i, encara millor, òbriguem epígrafs en la ment de la teoria.

ANTONIO PENEDO PICOS

COSES DE MAMÍFERS

ELS PETITS MAMÍFERS

ANTONI ARRIZABALAGA
Museu de Granollers, 1999.

MAMÍFERS DE ESPAÑA,
I: INSECTÍVOROS, QUIRÓPTEROS,
PRIMATES Y CARNÍVOROS
II: CETÁCEOS, ARTIODÁCTILS,
ROEDORES Y LAGOMORFOS

JUAN CARLOS BLANCO
(2 vols.) Ed. Geoplaneta, Barcelona 1999.

Tant li fa que sigui un rosegador o un insectívor; quan es veu un mamífer petit d'un cert aspecte, se'l qualifica de "rata" i no se'l considera pas un bon veí. Al contrari: es recorden els danys que ocasiona als conreus, als magatzems de gra i a les cases de camp. Gairebé mai es pensa en la seva biologia, comportament o el paper –molt important– que té en els ecosistemes. I tenen aspectes apassionants, com el fet que amb un gram i mig de matèria orgànica es pugui construir un organisme de la complexitat de la musaranya, el vertebrat més petit del món. Una balena –amb la qual es podrien fabricar desenes de milions de musaranyes– no té pas un nivell d'organització superior.

La intenció de l'autor és acostar-nos a la vida d'aquests petits animals, alguns dels quals són ben coneguts pel gran públic, si bé la saviesa popular és força esbiaixada i tendeix a dimonitzar els animals danyosos i d'aspecte desagradable. D'altres, en canvi, resulten totalment desconeguts, fins al punt que, en parlar d'aquestes espècies –que són tan autòctones com les altres–, sonen a exòtiques. El present llibre, del qual són protagonistes rates i ratolins –però també lirons, eriçons, esquirols i musaranyes– omple el buit d'aquest desconeixement. I ho fa amb un llenguatge entenedor, recolzat amb nombrosos dibuixos i fotografies, la majoria de qualitat i obtingudes al camp.

Després de les fitxes de les espècies, ve l'apartat dedicat als depredadors i a la repoblació posterior als incendis, i a continuació es comenten els mètodes d'estudi, la variació individual i les adaptacions específiques al medi. El llibre acaba amb un resum brillant sobre els paràsits dels micromamífers (l'especialitat

de l'autor): la vida "dins" i la vida "sobre" els petits mamífers són les encertades expressions emprades per als paràsits interns i externs.

La reunió de grups tan dispars com són els insectívors (musaranyes i talps) i els rosegadors (rates i ratolins) queda justificada pel fet que la major part comparteixen nombrosos trets: comportament ecològic similar, ocupació d'ambients diversos, poblacions nombroses, una estratègia reproductora basada en un

gran nombre de descendents, una vida curta i gran importància en els ecosistemes: constitueixen la base alimentària de molts depredadors, especialment mamífers carnívors i ocells rapinyaires.

Tenim, doncs, una petita joia sense massa pretensions, ben allunyada dels grans manuals (com l'altre que comentem), els quals aporten

molta més informació però espanten els qui simplement estan interessats en la natura. Amb poques paraules –algunes iròniques, però sempre intel·ligents i rigoroses– es proporciona una encertada visió global que resulta d'interès tant per a biòlegs i estudiants com per al profà que desitgi conèixer una mica més sobre l'amagat món dels més menuts representants del nostre grup. Com diu l'autor: "Des de l'inici de la humanitat, les rates i els ratolins ens han cercat. Encu-

**«“ELS PETITS MAMÍFERS”
OMPLE UN BUIT EN LA
BIBLIOGRAFIA, I HO FA AMB UN
LLENGUATGE ENTENEDOR,
RECOLZAT AMB NOMBROSOS
DIBUIXOS I FOTOGRAFIES»**

riosides per nosaltres, animals de dues potes que, igual que els rosegadors, emmagatzemem aliments. Aquesta associació de malfactors és tan estreta que no podem comprendre algunes espècies sense conèixer les fites més importants de la història dels redescobriments entre continents i civilitzacions.” (Per aconseguir aquest llibre cal adreçar-se al Museu de Granollers Ciències Naturals. Tel: 93 870 96 51).

D’una altra dimensió –i pes– són els dos volums que constitueixen la guia de camp dels mamífers peninsulars i illencs. Després del pròleg –de Miguel Delibes– i de la introducció, comencen a desfilar les espècies. De cadascuna s’indiquen les següents dades.

–Nom comú (o noms): sol portar el de la llista patró de la Soc. Esp. Cons. Est. Mamífers.

–Nom científic, amb el descriptor i any. Se segueix el criteri de Wilson & Reeder (1993).

–Identificació: descripció, mesures i trets distintius de les espècies semblants. Inclou les subespècies, alguna de les quals és qüestionada per diversos especialistes.

–Distribució: la general i la ibèrico-balear-canària amb més detall, incloent-hi mapes. Aquests, malgrat mostrar un molest error d’impressió, resulten de gran utilitat per la meticulositat amb què han estat fets: s’hi nota el rigor del treball de Román Montull (BIO-PUNT).

–Biologia i ecologia: hàbitat (tipus de terreny que ocupa, així com les migracions), ús de l’espai (àrea

de moviment i territorialitat), alimentació (dieta i procediments de caça de preses), activitat (nocturna/diürna i hibernació), comportament social (funcionament dels grups en els mamífers gregaris), reproducció (època de zel, aparellament, gestació, nombre de cries, maduresa sexual...), dinàmica de poblacions (densitat, natalitat, mortalitat, influència de la caça humana, predació animal, malalties, esperança de vida, etc.) i conservació i relacions amb l’home: causes del perill d’extinció, mesures que s’han pres i recomanacions... en els mamífers no amenaçats es tracta de la seva importància econòmica, cinegètica, etc.

No totes les espècies contenen tots aquests apartats, però en algunes s’afegeixen dibuixos (sempre senzills i en blanc i negre) del cap, cornamenta, crani, petjades, vista posterior, caus, excrements i altres rastres i indicis. Així mateix, pel que fa a les balenes se n’indiquen les migracions, en els rats penats, l’ecolocalització, i en nombroses espècies es donen les causes de la seva distribució i la mesura de la població. Dels insectívors, quiròpters i rosegadors, se n’inclouen claus de determinació.

L’obra inclou les espècies introduïdes per l’home, fins i tot les dels últims temps. Donat que sempre s’avisava d’aquesta condició, aquesta ampliació és encertada, ja que és millor poder classificar tot allò que es veu que no propiciar errors de determinació per manca d’espècies. Curiosament, la major part dels mamífers de les illes són introduïts per l’home, cosa que ha alterat –i generalment extingit– les espècies autòctones.

Hi ha làmines de fotografies en color d’algunes espècies; encara que això no augmenta gaire la capacitat de determinació, cal dir que hi ha fotos molt bones. La qualitat contrasta durament amb les fotos –escasses– en blanc i negre que es troben disseminades en el text i que són totalment prescindibles. Tanmateix, hagués resultat més útil agrupar els dibuixos en làmines contigües, ja que això hauria facilitat la comparació de les espècies similars i hagués compensat la seva extrema simplicitat.

Resumint, es pot dir que la informació és tan extensa –en algunes espècies passa de sis o set pàgines–, que es perd una mica el sentit de guia de camp. De fet, en total ocupa més de 900 pàgines, la qual cosa ha obligat a desdoblar l’obra en dos volums. En tot cas, s’ha de deixar ben clar que l’abundància i minuciositat de la recopilació de dades converteix el llibre doble en una eina d’extraordinària utilitat per a tots els interessats en aquest grup de vertebrats.

ALBERT MASÓ

A QUI LI FAN POR LES MATEMÀTIQUES?

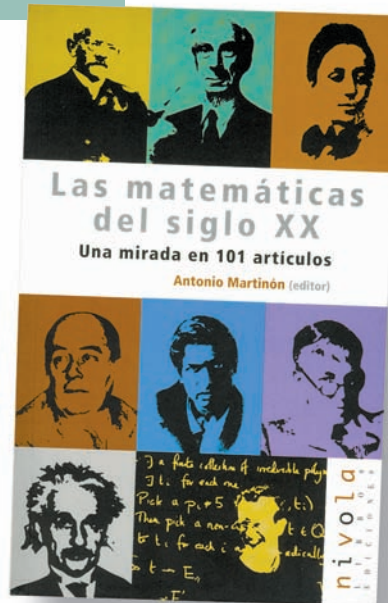
LAS MATEMÁTICAS DEL SIGLO XX.
UNA MIRADA EN 101 ARTÍCULOS

ANTONIO MARTINÓN (EDITOR)

Editorial Nivola, 2000. 524 pp.

El 1992 la Unesco va acordar, a proposta de la Unió Matemàtica Internacional, declarar el 2000 “Any mundial de les matemàtiques”. Els objectius declarats eren: preveure els grans reptes del segle XXI, analitzar les relacions entre matemàtiques i altres sectors socials (educació, economia, política) i comunicar-les adequadament al gran públic. No sé quants lectors d’aquest article s’hauran adonat de l’efemèride, però sospite que pocs. D’on ve l’escàs coneixement i difusió de les matemàtiques en la nostra societat? Potser és un problema d’educació, perquè en l’escola i la Universitat no s’ensenyen com cal, de manera que cal culpar-ne l’actual Govern i els que l’han precedit? O la culpa és dels mateixos matemàtics, propagadors maldestres del seu saber? Potser la societat no les troba útils? O més aviat és que són tan extraordinàriament difícils que solament els genis poden clavar-hi mos? Per als qui es prenguen les anteriors preguntes seriosament, els recomane la lectura d’aquest llibre tan heterogeni, “en aquestes pàgines hi ha de tot, encara que, per descomptat, no hi és tot”, afirma el seu editor i prologuista, Antonio Martínón, avançant-se previngudament a les nostres crítiques. Parlem, doncs, de què hi ha i de què es pretén: donar, en 101 articles breus (4 a 6 pàgines) escrits per especialistes, amb calor i passió que supleixen els evidents defectes (falta de claredat de vegades, grans diferències de nivell i qualitat dels articles, cridaneres absències) una panoràmica de les matemàtiques actuals. Qui se submergeix en la seua lectura aprendrà un munt de coses. El novel·lista Graham Greene deia que el llibre *A mathematicians apology* de l’anglès Hardy, mencionat en el text, contenia la millor descripció d’allò que significava ser artista creador. Així que fins i tot els pintors i escultors trauran profit d’aquestes lectures.

Comencem per les més de 20 biografies (notabilíssima absència: Henri Poincaré, i parca presència femenina, amb solament dues gran matemàtiques:

Emmy Noether i Julia Robinson) que ens permeten atàllar el costat humà dels faedors, tan acuradament eliminat en la presentació habitual de continguts. Ens

assabentem així de la lluita duríssima entre Brouwer i Hilbert, saldada amb la victòria d’aquest, per imposar les seues idees sobre què és la matemàtica, del meravellós conte de fades, amb final desgraciat, que va ser la vida de l’insòlit Ramanujan o de les dificultats d’Emmy Noether per a ser reconeguda pels seus col·legues masculins (malament ho han tingut les dones i malament ho continuen tenint). Si les matemàtiques representen el cim de la intel·ligència humana en la seua capacitat d’abstracció i de creació conceptual de la major

generalitat, quins millors exemples del geni que, posem per cas, Poincaré o Hilbert, entre els recents, o Gauss i Euler si anem una mica arrere? Enfosqueixen qualsevol de les icones que la nostra cultura mediàtica designa com a genials. Fins i tot Einstein, elegit per la revista *Time* com el personatge del segle XX, no se’n surt: un matemàtic de segona fila, el seu amic Marcel Grossman, va haver d’ensenyar-li la geometria necessària per construir la seua teoria de la gravitació. Llavors, per què elegim científics de la naturalesa –físics com Einstein, biòlegs com Darwin– com a emblemes del geni? Per què no existeix un premi Nobel per a Matemàtiques, i per què els matemàtics se n’han hagut d’inventar un d’equivalent, la medalla Fields?

El ventall de resultats, aplicacions i possibilitats, a penes albirades encara, de les matemàtiques actuals és immens. Des dels sempre apassionants clàssics, que diria Calvino, com l’extraordinari teorema de Gödel, que ens informa que el concepte de veritat és més ampli que el de demostració i que va culminar els esforços iniciats per Georg Cantor a finals del segle XIX per a dominar l’infinit, font de múltiples paradoxes que van inspirar de vegades grans escriptors (qui

no ha llegit *El Aleph* de Borges sense quedar-se subjugat pel seu vertigen?) fins el tractament de temes candents com l'estudi de les activitats esportives per a millorar el rendiment dels atletes, la biologia matemàtica, l'ecologia, la cibernetica, la teoria del caos, la nanoelectrònica, els viatges espacials o les promeses de l'univers a penes esbossat de la societat digital (amb la tríade màgica: Turing, Wiener, Shanon), passant per resolucions de problemes famosos (com la de l'últim teorema de Fermat per Wiles, el fet matemàtic de més ressonància mediàtica en els darrers anys). Hardy es vanagloriava de dedicar-se a activitats que no reportaven cap avantatge utilitarista, com la teoria de números, fent-lo solament per l'honor de l'esperit humà. Què haguera dit avui davant els formidables avenços de la ciència de la transmissió segura de missatges, la criptografia (sempre molt apreciada i promoguda pels militars) basats en propietats dels números primers a l'estudi del qual va contribuir? O l'aplicació al món de les finances –preguen nota els especuladors borsaris per maximitzar els seus guanys– o de l'arquitectura? O al domini de la política, en el qual destaque un sucós article sobre l'elecció de Suárez com a president del Govern que posa de relleu la importància del mètode utilitzat en les votacions perquè isca una o altra candidatura? I continue: teoria de jocs (qui no ha sentit a parlar del dilema del presoner?), climatologia, fins i tot teoria de grafs del web! (o com trobar en la xarxa la informació que busquem?) Davant la profusió d'assumptes, diria, a diferència de Hardy: Hi ha cap domini on les matemàtiques no siguin útils?

L'espai destinat a la didàctica és generós, potser l'aspecte millor cobert de l'obra. La influència de les idees del gran psicòleg Piaget, les basades en els treballs de l'espuri i genial Nicolas Bourbaki (nom d'un grup de matemàtics de primera fila, principalment francesos), l'ús de l'ordinador en les classes, o l'etnomatemàtica, que estudia la influència de les distintes tradicions culturals, demostren que els matemàtics es prenen seriosament l'ensenyament de la seua disciplina.

Les matemàtiques en el món, és clar, van molt ve. Però, a Espanya? Dues dades esclaridores: el 1980 vam produir el 0,31% de la producció mundial. El 1998, el 3,05%. Deu vegades més! Els matemàtics espanyols també s'engresquen i la seua activitat participa de l'irresistible avenç de la investigació en els darrers anys. "*Wir müssen wissen, wir werden wissen*". Hem de saber, sabrem. Ho va dir David Hilbert.

JORGE VELASCO

SUBSCRIPCIONS

Ara pots subscriure't a Mètode, omplint i enviant-nos aquesta butlleta (o bé una fotocòpia) a la redacció de la revista.

Preu de subscripció anual:
2.000 ptes.
(4 números l'any)

Redacció **MÈTODE**:

C/ Batxiller I, 1r-1a
46010 València
Tel.: 96 386 41 15
Fax: 96 361 70 51

Vull subscriure'm a la revista MÈTODE durant un any (2.000 ptes.)

Nom i cognoms.....

.....

Domicili.....

.....

DNI.....

Codi Postal.....

Població.....

.....

Telèfon.....

FORMES DE PAGAMENT:

XEC

(a nom d'"Universitat de València - Revista Mètode")

INGRÉS DIRECTE

Nº de compte: 2077-0735-89-3100159143

(a nom d'"Universitat de València - Revista Mètode")

L'UNIVERS DELS LÍQUENS

GUÍA DE LÍQUENES EPÍFITOS

MARÍA JOSÉ SANZ I VICENT CALATAYUD
Ministerio de Medio Ambiente. Parques
Nacionales. Madrid, 2000. 185 pp.

Pocs grups biològics són capaços de colonitzar i desenvolupar-se en qualsevol hàbitat imaginable del nostre planeta, des dels deserts càlids fins a l'Antàrtida, des dels reductes verges fins als grans nuclis urbans, observant la nostra vida quotidiana des de les teulades, els monuments o els troncs dels arbres ornamentals. En qualsevol lloc, els líquens esperen les curioses mirades que descobresquen el seu univers de formes i colors. Però aquests organismes duals, resultants de l'associació simbiòtica entre un fong i una alga verda o un cianobacteri, només van aconseguir atraure un col·lectiu minoritari d'especialistes o de naturalistes curiosos. La majoria ni tan sols ha advertit la seua presència, els ha agrupat amb les moltes o els han relacionat amb malalties dels arbres o amb les mateixes característiques dels substrats que ocupen. La poca popularitat d'aquests organismes podria estar relacionada amb les mancances informatives. De fet, quan la majoria dels grups botànics i zoològics compten amb nombroses obres de divulgació, d'atractives i il·lustrades guies de camp, els líquens que habiten la nostra geografia encara esperaven el seu propi espai de protagonisme. Per això, estic convençut que el nombrós col·lectiu de naturalistes, professionals o aficionats, que gaudeixen del coneixement del món que els envolta, sabent quins organismes comparteixen el seu entorn, rebran amb enorme satisfacció aquesta obra.

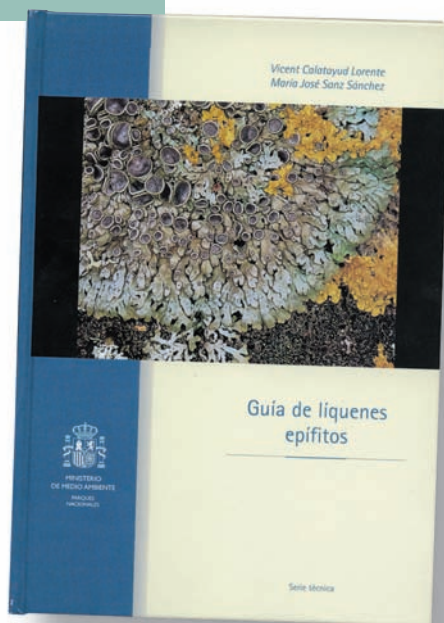
Pel que fa al seu contingut, aquesta guia ens introdueix en el món dels líquens i, al llarg de la seua lectura, ens permet anar coneixent-ne les característiques morfològiques i biològiques, la diversitat i les aplicacions com a bioindicadors de la contaminació atmosfèrica, de les alteracions que provoquen les activitats humanes o de l'estat sanitari dels nostres boscos. Per difondre aquesta d'informació, els autors han elaborat un text que aconsegueix un valuós equilibri entre el rigor científic i el llenguatge senzill, comprensible per

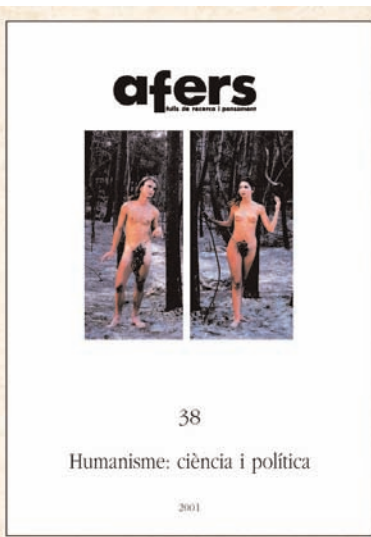
al lector no especialitzat. Evidentment, com en qualsevol disciplina científica, s'utilitza un vocabulari tècnic; però tots els conceptes i les metodologies desconegudes pels neòfits són explicades amb claredat en un capítol d'introducció, amb fotografies i esquemes aclaridors de les definicions, i en un complet glossari.

El nucli del treball està dedicat a les espècies trobades a les parcel·les espanyoles del Sistema Europeu per al Seguiment Intensiu i Continu dels Sistemes Forestals. La informació recollida i il·lustrada converteix aquest llibre en una vertadera guia de camp, amb claus d'identificació, aclaridores fotografies i descripcions dels aspectes morfològics que permeten confirmar la identitat de les espècies o bé diferenciar-les d'altres de semblants no incloses en el catàleg. A més a més, la seua confirmació en aquest sentit es completa amb un format manejable, una sòlida enquadernació i un preu sorprenentment baix, considerant les tendències generals de les obres que inclouen un nombre considerable de pàgines en color.

Realment, els encuriosits per la natura, la gent sensibilitzada amb els problemes ambientals o el professorat de qualsevol nivell educatiu trobaran una valuosa eina per a introduir-se en aquest món fascinant dels fongs liquenificats o per a reconèixer-ne els representants més freqüents. Els que s'hi queden enganxats disposen d'un capítol amb referències bibliogràfiques i adreces electròniques per continuar gaudint d'aquests organismes, tantes vegades esmentats i reconeguts mundialment per la seua aplicació com a bioindicadors i, al mateix temps, tan desconeguts per a la majoria.

SIMÓN FOS MARTÍN

Subscripcions: Editorial Afers
 La Llibertat, 12 / Apartat de Correu 267 / 46470 Catarroja (PAÍS VALENCIÀ)
 E-mail: afers@provicom.com
<http://www.provicom.com/afers>

XV:38 (2001) Humanisme: ciència i política

Vicent S. OLMOS i TAMARIT i Vicent L. SALAVERT i FABIANI: Humanisme: ciència i política / Víctor NAVARRO BROTONS: Escolasticisme i humanisme en els estudis científics a la Universitat de València / Francesc PONS FUSTER i Miquel ALMENARA: Les relacions dels humanistes valencians amb la cort imperial de Carles V / Valentín MORENO GALLEGU: Consideracions sobre Joan Lluís Vives als cercles cortesans europeus / Vicent L. SALAVERT FABIANI: Erasmisme i política. Justificacions imperials davant la Lliga de Cognac (1526-1527) / Luca D'ASCIA: Frederic Furió i Ceriol. Entre Erasme i Maquiavel • *Miscel·lània*: Ferran ARCHILÉS i Manuel MARTÍ: Satisfaccions gens innocents. Una reconsideració de la Renaixença valenciana / Manuel PÉREZ NESPEREIRA: Positivisme, higienisme i salut mental al segle XIX. El conflicte Sant Boi-Ciempozuelos / Gerard HORTA: L'esperitisme català i la modernització. Dels espiritualistes místics del segle XIII als ocultistes del XIX • *Postscriptum*: Vicenç M. ROSSELLÓ i VERGER: Els anys valencians del geògraf López Gómez / Anna M. FERNÁNDEZ PONCELA: Matrimoni i gènere al refranyer • *Recensions*: Josep ANDRÉS i PÉREZ, Enric FERRER SOLIVARES, Ramon GARRABOU, Joan IBORRA • *Resenyes culturals*: Carles PUIG-PLA • *English Summaries* / *Publicacions rebudes*

Subscripció anual (tres números): 6.200 Pta. / Exemplar solt: 3.000 Pta. (preus sense IVA)
 Pagament bancari: demaneu butlleta de subscripció

ITÀLIA PRÒXIMA

juliol
 agost
 260

Amb el rerefons d'un marc paisatgístic i patrimonial privilegiat, aquest recull d'articles ofereix una perspectiva de la literatura, la història i l'art italians de l'últim segle, recordant també l'obra de Pasolini i Sciascia.

I a més...

Un passeig per la història de l'antiga Roma, les relacions entre l'art i la política a l'Espanya dels últims anys, rellegim *Masa y poder* d'Elias Canetti i com es va construir la Via Laietana de Barcelona a principis de segle XX.

Venda en llibreries i per subscripció

L'AVENÇ - Consell de Cent, 278 1r 2a - 08007 Barcelona - 93 488 34 82
avenc@retemail.es <http://www.lavenc.com>

Online English

Traducció i edició de texts en Anglès
 Revisió d'articles i projectes
 Cursos d'Anglès per
 a Universitaris i Investigadors

Barraclough-Donnellan
 C/ Hernán Cortés 6-2^a, Burjassot 46100, València.
 E-mail ole.2@accessosis.es / INLINE@alehop.com Tel. (34) 96 364 5211

la SALUD en tus MANOS

Medicina y Ciencia

Suscríbete 93 320 86 83 / e-mail: suscripciones@medicinayciencia.com

L'ESPILL

c/ del Batxiller, 1-1 • 46010 València
Tel.: 96 386 41 15 • Fax: 96 386 40 67
<http://www.uv.es/publicacions> • publicacions@uv.es

REVISTA FUNDADA PER JOAN FUSTER // SEGONA ÈPOCA / NUM. 7

Editorial

Enzo Traverso, *El totalitarisme. Història i apories d'un concepte*
Mark Mazower, *El genocidi dels armenis*
Antoni Prats, *Dir i innovar*

NACIONALISME

Daniele Conversi, *Ernest Gellner i el nacionalisme*
Josep Solves, *Teories del nacionalisme*
Joan Nogué, *El nacionalisme des de la geografia*
Gurutx Jáuregui, *Nacionalisme, autonomia i sobirania*
Xosé-Manoel Núñez Seixas, *Què és això del nacionalisme espanyol avui?*

DOCUMENTS

Ernest Renan, *Què és una nació?*
Costanzo Di Girolamo, *La Divina Comèdia en català*
J. Daniel Simeón Riera, *Exploradors vuitcentistes per Àfrica. La construcció d'un mite*
Antoni Ten, *Els museus d'avui dia. El Museu de la Ciència de València*
Vicent Montfort, *El turisme valencià davant un nou segle*

LIBRES

D. Conversi, *La desintegració de Iugoslàvia. (Xavier Filella)*
DDAA, *The Morality of Nationalism. (Vicent Raga)*
E. Fossas/F. Requejo, *Asimetría federal y estado plurinacional (Josep Sort)*
S. Sevilla, *Crítica, historia y política. (Neus Campillo)*

L'ESPILL

REVISTA FUNDADA PER JOAN FUSTER

El totalitarisme. Història i apories d'un concepte
Enzo Traverso

El genocidi dels armenis
Mark Mazower

Nacionalisme
Daniele Conversi,
Josep Solves, Joan Nogué,
Gurutx Jáuregui,
Xosé-Manoel Núñez Seixas

Exploradors vuitcentistes per Àfrica. La construcció d'un mite
J. Daniel Simeón Riera

Els museus d'avui dia. El Museu de la Ciència de València
Antoni Ten

El turisme valencià davant un nou segle
Vicent Montfort

Què és una nació?
Ernest Renan

La Divina Comèdia en català
Costanzo Di Girolamo

Dir i innovar
Antoni Prats

SEGONA ÈPOCA / NUM. 7 / PRIMAVERA 2001

col·lecció de divulgació científica

sense *f* fronteres

